

FROM THE EDITOR

FRÅN REDAKTÖREN

The object of this TfL special issue is to explore the figuration of sex and gender in translated and internationally circulated literature. To this end, we first ask how matters of sex and gender affect literary translation – considering, for instance, how gendered and sexualized terms are translated from one language to another, and how gender hierarchies in society impact the consecration of translated fiction. But importantly, recognizing that literature plays vital roles in the “writing of culture” and that “there is no gender from the start,” we also ask how the translation of literary texts takes part in the construction and dissemination of social, political and sexual categories.¹ And as the following pages testify, the connections between these two concerns are equally relevant when studying the cross-cultural migration of ancient texts as the finer workings of the contemporary book market.

In the field of translation studies, questions of sex and gender have played important roles for decades, particularly in connection to feminist theory.² A famed example has to do with the translations of Simone de Beauvoir’s *Le deuxième sexe*, published in French in 1949 and exceptionally important for second wave feminism. Beginning in the 1980’s, critical examinations have shown that the bowdlerized English version from 1953 significantly misrepresented Beauvoir’s thinking – particularly on matters of sex.³ Another example is Mona Baker’s reminder in 1992 that the Arabic didn’t have a neutral word for “homosexuality,” and that (homo)sexuality therefore should be considered an important problematic for

Syftet med detta temanummer av Tfl är att utforska figurationer av sex och genus i översatt och internationellt cirkulerad litteratur. För det första frågar vi hur sex och genus påverkar litterär översättning – exempelvis genom hur könade och sexualiserade termer översätts från ett språk till ett annat, eller genom den inverkan samhällsliga könhierarkier har på konsekrationen av översatt litteratur. Men via erkännandet av att litteratur spelar viktiga roller i ”[the] writing of culture” och att ”there is no gender from the start” frågar vi också hur översättning av litterära texter bidrar till konstruktionen och spridningen av sociala, politiska och sexuella kategorier.¹ Och som de följande sidorna vittnar om är kopplingen mellan dessa två övergripande spörsmål lika relevant i studier av antika texters rörelser mellan kulturer, som i granskningar av detaljmekanismer på den samtida bokmarknaden.

Inom fältet översättningsstudier har frågor om sex och genus varit viktiga i flera decennier, särskilt i relation till feministisk teori.² Ett välkänt exempel rör översättningar av Simone de Beauvoirs *Le deuxième sexe*, som gavs ut på franska 1949 och fick ett exceptionellt inflytande på andravgångsfeminismen. Med start under 1980-talet har kritiska granskningar visat att den förkortade och ”rensade” engelska versionen från 1953 gav en märkbart felaktig bild av Beauvoirs tänkande – särskilt i frågor om sex.³ Ett annat exempel än Mona Bakers erinran 1992 om att arabiskan inte hade något neutralt ord för ”homosexualitet”, och att (homo)sexualitet därför borde förstås som ett viktigt problem för översättningsstudier.⁴ Mer

translation studies.⁴ More recently, connections between translation and sex have led to an increased awareness of previously neglected materials, as well as to reconsiderations of established translations. In a 2014 special issue of *Comparative Literature Studies*, for instance, scholars raised questions of how to appropriately translate supposedly gender-neutral terms in older texts (e.g. the French “homme” in 17th century treatises), and how literary translation ties in with the construction of sexual identities – historically and in the present.⁵ Similarly, studies on the translation of erotic literature (by José Santaemilia, for example) have stressed both the stylistic nuances *within* texts that inevitably arise when translating sexually explicit materials, and how such texts have effects *outside* themselves, particularly as they shape perceptions of sexuality.⁶

Important advancements have also been made in connections between translation studies and queer theory. On the one hand, scholars like Marc Démont have (re)examined translations of queer texts, mapping both strategies for translating queerness and the effects resulting from homogenizing and “straight” translation.⁷ On the other, notions of queerness have led to reconsiderations of the pre-given categories and concepts of translation studies, not least by problematizing binary pairs like *source* and *target culture*, or *original* and *translation*. In *Queer Theory and Translation Studies* (2021), Brian James Baer argues that this is particularly important as translation studies have tended to define “the other” in cultural and linguistic terms – not sexual or social. Considering translation in tandem with queer experiences and epistemologies, he contends, is therefore key in any attempt at a “counterhegemonic rethinking” of how language and the cross-cultural migration of texts affect gendered and sexual identities.⁸

Somewhat surprisingly, questions of how gender and sex affect translation (and vice versa) have figured far less prominently in research on World Literature – despite its

nyligen har kopplingar mellan översättning och sex lett till ett ökat intresse för tidigare förbisedda material, liksom till nygranskningar av väletablerade översättningar. I en special issue av *Comparative Literature Studies* från 2014, till exempel, lyfte forskare frågor om rimliga sätt att översätta förmodat könsneutrala termer i äldre texter (såsom franskans ”homme” i traktat från 1600-talet) och hur litterär översättning hänger samman med konstruktionen av sexuella identiteter – både historiskt och i samtiden.⁵ På snarlikt manér har studier av översättning av erotisk litteratur (av bl.a. José Santaemilia) betonat både stilistiska variationer *inom* texter som oundvikligen uppstår vid översättning av sexuellt explicit material, och hur sådan texter har effekter *utanför* sig själva, speciellt genom hur de formar uppfattningar av sexualiteter.⁶

Viktiga framsteg har också gjorts via kopplingar mellan översättningsstudier och queerteori. Å ena sida har forskare som Marc Démont (ny)granskat översättningar av queera texter, och både kartlagt strategier för att översätta queerhet och effekter som stammar ur homogeniserande eller rak (”straight”) översättning.⁷ Å den andra har föreställningar om queerhet också lett till omprövningar av översättningsforskningens förgivettagna kategorier och koncept, inte minst via problematiseringar av binära begreppspar som *käll-* och *målkultur* respektive *original* och *översättning*. I *Queer Theory and Translation Studies* (2021) menar Brian James Baer att dessa omprövningar varit särskilt viktiga eftersom översättningsstudier tenderat definiera ”den andre” i kulturella och språkliga termer – inte sexuella eller sociala. Att tänka översättning i relation till queera erfarenheter och epistemologier, menar han, är därför centralt för varje ansats till ”counterhegemonic rethinking” av hur språk och texters kulturella migration påverkar genusmässiga och sexuella identiteter.⁸

Något förvånande har frågor om hur genus och sex påverkar översättning (och vice versa) förekommit i långt mindre grad

dramatic surge since the turn of the millennium.⁹ Part of the explanation has to do with the systemic and structural approaches by scholars like Casanova, Heilbron, Moretti and Sapiro, where the formative relations between the center and peripheries of the world literary sphere have taken precedence. But one should also recognize that efforts to move beyond the center/periphery-divide have tended to highlight geography, culture and language rather than gender or sex – not unlike the linguistically marked “other” of translation studies. This is not to say that recent scholarship on World Literature (and the world’s literatures) is flawed or misconstrued. Quite the contrary: much has been gained by increased awareness on the dynamic between vernacular and cosmopolitan literature, for example, or how literary migration ties in with cultural mobility and conceptions of nationhood. And yet the general silence on matters of gender and sex is easily perceived. In a sense it echoes what Derrida once called Heidegger’s “stubborn mutism” on the same issue.¹⁰

By connecting the exploration of sex and gender in translated literature to translation studies, queer theory and scholarship on world literature, we hope to highlight and establish new lines of inquiry and interdisciplinary collaboration. Remo Verdickt’s opening essay about James Baldwin’s *Giovanni’s Room* is exemplary in this regard: it tracks the novel’s transformation across a range of European languages to understand the strategies different translators have employed to handle Baldwin’s sexually explicit prose, how those strategies reflect historically situated notions of (homo)sexuality, and what the host of both older and recent editions of *Giovanni’s Room* imply regarding Baldwin’s stature as a world literary figure in the 21st century. Similarly, in the second essay of the issue Milan Vukašinović and Lilli Hölzlhammer explore the long translation history of the Old Indian fable collection *Panchatantra*, detailing its “prismatic translation.” Drawing on theories of untranslatability, they parti-

inom forskning om världslitteratur – trots områdets dramatiska expansion sedan millennieskiftet.⁹ En del av förklaringen handlar om de systemiska och strukturella angreppssätt forskare som Casanova, Heilbron, Moretti och Sapiro nyttjat, där formativa relationer mellan världslitteraturens centrum och periferier satts i första rummet. Men det bör också påpekas att ansatser att röra sig bortom center/periferuppställningen tenderat betona geografi, kultur och språk snarare än genus och sex – inte olik översättningsforskningens språkligt präglade ”andra”. Därmed inte sagt att forskningen om världslitteratur (och världens litteraturer) är bristfällig. Tvärtom: mycket har vunnits genom det ökade intresset för dynamiken mellan vernakulär och kosmopolitisk litteratur, liksom genom granskningar av hur litterär migration hänger samman med kulturell mobilitet och föreställningar om nationalstaten. Men ändå är den generella tystnaden kring frågor om sex och genus lätt att lägga märke till. På sätt och vis ekar det av vad Derrida kallade Heideggers ”envisa stumhet” om samma ämne.¹⁰

Genom att koppla utforskandet av sex och genus i översatt litteratur till översättningsstudier, queerteori och världslitteraturforskning hoppas vi kunna belysa och etablera nya forskningsvägar och interdisciplinära samarbeten. Remo Verdickts essä om James Baldwins *Giovanni’s Room* är exemplarisk i den bemärkelsen: den spårar romanens transformationer genom ett antal europeiska språk, både för att förstå de strategier olika översättare använt för att hantera Baldwins sexuellt explicita prosa, hur de strategierna speglar historiskt situerade föreställningar om (homo)sexualitet, och vad uppsjön av både äldre och nyare utgåvor av *Giovanni’s Room* säger om Baldwins ställning som världslitterär författare under 2000-talet. På ett snarlikt sätt utforskar Milan Vukašinović och Lilli Hölzlhammer den indiska fabelsamlingen *Panchatantra*s långa översättningshistoria, genom en kartläggning av dess ”prismatiska översättningar”. Med stöd i teorier om oöversättbarhet betonar Vukašinović

cularly emphasize how notions of gender have been shaped by the text's transpositions from Sanskrit to Middle Persian, Arabic, Byzantine Greek, Old Slavonic, Serbian and English – owning both to strictures of grammar and the idiosyncrasies of individual translators.

Turning from details in individual translated texts (albeit with far-reaching implications for the politics of gender and sex), Marcus Axelsson's contribution examines gender hierarchies in the paratexts of translated fiction on the Scandinavian book market. With a corpus of more than 300 titles, he shows how review excerpts on book covers are configured through an interplay between genre, target and source culture relations, and the gender of both reviewers and prospective readers, thus stressing the importance of sex and gender as analytical categories for the sociology of translation. Keeping the focus on reviews and paratexts, in the issue's fourth essay Berit Grønn and Britt W. Svenhard analyze the Norwegian reception of Disney's *Encanto*. They show that the film's close connections to Gabriel García Márquez *Cien años de soledad* and Colombian notions of matriarchy was downplayed in Norway, with reviewers instead stressing its portrayal of a modern (potentially feminist) Disney-princess. While clarifying *Encanto*'s reception in Norway, Grønn and Svenhard also outline more generalized patterns of how notions of gender and genre are transmitted across languages, culture and media – thereby laying the grounds for further research. In a sense turning back towards textual minutiae, Oscar Jansson's essay then analyses the implications of untranslated terms of endearment in Violine Huisman's *The Book of Mother* and Sang Young Park's *Love in the Big City*, arguing that the aesthetics of translation ties in with an ethics of reading translated literature.

Following these five essays, the issue turns to a close with Anna Hultman's conference report from the 2022 Komplitt symposium "Translation/Transmission/Transgression," held at Lund University, where several contributors to

och Hölzlhammer särskilt att föreställningar om genus formats av textens rörelser från sanskrit till mellanpersiska, arabiska, bysantisk grekiska, fornslaviska, serbiska och engelska – på grund av såväl grammatiska regelverk som enskilda översättares idiosynkrasier.

I en vändning från detaljer i enskilda översatta texter (om än med omfattande implikationer för genus och sex i politisk mening) granskar Marcus Axelssons bidrag istället könshierarkier i paratexter till översatt litteratur på den skandinaviska bokmarknaden. Utifrån en korpus av över 300 titlar visar han att recensensutdrag på bokomslag konfigureras genom ett samspel mellan genre, förhållandet mellan käll- och målkultur och såväl recensentens som den förmodade läsarens kön – och betonar därigenom betydelsen av sex och genus som analytiska kategorier inom översättnings-sociologin. Med likartat fokus på recensioner och paratexter analyserar Berit Grønn och Britt W. Svenhard därefter det norska mottagandet av Disneys *Encanto*. De visar att filmens nära band till Gabriel García Márquez *Cien años de soledad* och colombianska föreställningar om matriarkat och femininitet tonades ner i Norge, då recensenter istället underströk dess gestaltning av en modern (och potentiellt feministisk) Disneyprinsessa. Medan detta klagör *Encantos* mottagande i Norge skisserar Grønn och Svenhard också mer generella mönster för hur förståelser av genre och genus sprids mellan språk, kulturer och medier – och lägger därigenom grund för fortsatt forskning. I en sorts vändning tillbaka till detaljer i enskilda texter granskar Oscar Janssons essä därefter implikationerna av oöversatta ömhetsbetygelser i Violande Huismans *The Book of Mother* och Sang Young Parks *Love in the Big City*, och hur frågor om översättningens estetik hänger samman med etiska aspekter av att läsa i översättning.

Efter dessa fem essäer avslutas numret av Anna Hultmans konferensrapport från Komplittsymposiet "Translation/Transmission/Transgression", som hölls vid Lunds universitet 2022 och där flera av temanumrets

the special issue presented papers. Hultman's report is key in the sense that it clarifies some of the backgrounds for the special issue's rationale – and parts of the institutional collaborations between Lund, Leuven, Østfold and other universities that have given the issue momentum. And importantly, Hultman's report also exemplifies how the questions raised at both the symposium and in this special issue might be explored in the future, in continued and renewed collaborations and projects.

skribenter presenterade papers. Hultmans rapport är viktigt i bemärkelsen att den klar- gör några av temanumrets bakgrunder och impulser – och likaså några av de samarbeten mellan Lund, Leuven, Østfold och andra lärosäten som gett numret kraft och framåtrö- relse. Vidare exemplifierar Hultmans rapport hur frågor som lyftes på symposiet och i detta temanummer kan utforskas vidare i framtiden, genom fortsatta och förnyade samarbeten och projekt.

Oscar Jansson
Lund, 2023

Notes

- 1 Gabriele Schwab, *Imaginary Ethnographies: Literature, Culture, and Subjectivity* (Columbia University Press: New York 2012; Judith Butler, "Blogpost: Judith Butler Talks Gender," (2017), relativesociology.blogspot.com
- 2 For a general overview on translation, gender and sexuality, see Brian James Baer's chapter in Kirsten Malmkjær (ed), *The Cambridge Handbook of Translation* (Cambridge: Cambridge University Press 2022).
- 3 Anna Bogic, "Why Philosophy Went Missing. Understanding the English Version of Simone de Beauvoir's *Le deuxième sexe*," in *Translating Women*, ed. Luise von Flotow (Ottawa: University of Ottawa Press 2011), 151–166.
- 4 Mona Baker, *In Other Words: A Coursebook on Translation*. 1st Edition (London: Routledge 1992), 24.
- 5 Pierre Zoberman, "Homme" peut-il vouloir dire "Femme"?: Gender and Translation in Seventeenth-Century French Moral Literature", *Comparative Literature Studies*, 51:2 (2014), 231–252; Sergey Tyulenev, "Strategies of translating sexualities as part of the secularization of eighteenth- and early nineteenth-century Russia," *Comparative Literature Studies*, 51:2 (2014), 253–276; Serena Bassi, "Tick as Appropriate: (A) Gay, (B) Queer, or (C) None of the Above: Translation and Sexual Politics in Lawrence Venuti's *A Hundred Strokes of the Brush Before Bed*," *Comparative Literature Studies*, 51:2 (2014), 298–320.
- 6 See José Santaemilia, "Sex and translation: On women, men and identities," *Women's Studies International Forum*, 42 (2014), 104–110; José Santaemilia, *Gender, Sex and Translation: The Manipulation of Identities* (New York: Routledge 2005); Johannes D. Kaminski (ed.), *Erotic Literature in Adaptation and Translation* (MHRA/Legenda: Oxford 2018).
- 7 Marc Démont, "On Three Modes of Translating Queer Literary Texts" in *Queering Translation, Translating the Queer: Theory, Practice, Activism*, eds. Brian James Baer and Klaus Kaindl (eds.), (Routledge: New York 2018), 157.
- 8 Brian James Baer, *Queer Theory and Translation Studies: Language, Politics, Desire* (New York: Routledge 2021), 2f.
- 9 Consider, for instance, that the lack of gendered and feminist perspectives in studies on World Literature is a main impetus for *Feminism as World Literature* (Bloomsbury 2022), edited by Robin Truth Goodman.
- 10 Jacques Derrida, "Geschlecht I: Sexual Difference, Ontological Difference," *Research in Phenomenology*, vol 13. (1983), 65–83.